

Institute of Social Studies en de keus voor de drie O's

[inleiding] In Den Haag is het International Institute of Social Studies (ISS) gevestigd, met jaarlijks 200 Master-studenten een van de kleinere onderwijsinstellingen van het land. In haar 57-jarig bestaan heeft de instelling meer dan 11.000 studenten, voornamelijk uit ontwikkelingslanden, opgeleid op Masters- en PhD-niveau. Daarmee vervult de instelling een leidende rol bij onderzoek en debatten over ontwikkelingskwesties. In de visie van het ISS is sinds eind 2004 een prominente plek ingeruimd voor de 3 O's: open standaarden, open source software en open access. "Wij willen onze studenten iets meegeven waar ze ook na hun vertrek uit Nederland iets aan hebben."

[/inleiding]

Door Frits de Jong

In het pand van het voormalige Staatsbedrijf der P.T.T/NV Koninklijke PTT Nederland, aan de Kortenaerkade in Den Haag, huist het ISS, opgericht in 1952 door Nederlandse universiteiten en het Nederlandse ministerie van Onderwijs als het International Institute of Social Studies. Het ISS is een internationaal opleidingsinstituut voor beleidsmatige, kritische sociale wetenschappen en maakt sinds juli van dit jaar als Universitair Instituut deel uit van de Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR). Sinds augustus 2004 werkt Michel Wesseling voor het ISS, nadat hij eerder onder meer bij de Koninklijke Bibliotheek op de loonlijst stond.

Wesseling is Hoofd Bibliotheek en IT. "Een wonderlijke combinatie", zo geeft hij toe. "De combinatie bestaat sinds 1998, en toen ik in 2004 hier binnenstapte waren het ook nog eens twee volledig gescheiden werelden. Op de IT-afdeling werkten vijf mannen, en op de bibliotheekafdeling zaten tien vrouwen. Dat is nu anders. Anders is ook dat toentertijd vrijwel nog volledig met boeken en papier werd gewerkt. Er waren wel IT-systemen geïnstalleerd, maar ze werden niet of onvoldoende gebruikt. Veelzeggend is dat een van de conclusies van een in 2003 gehouden onderzoek van Deloitte was dat 'boeken en papier de toekomst zouden hebben'. De conclusie was eigenlijk eerder dat IT en bibliotheek gescheiden zouden moeten blijven omdat deze als twee totaal verschillende werelden werden gezien. Achteraf was het dan ook niet zo vreemd dat mijn voorganger niet zoveel feeling had met IT. En daarmee de studenten niet. Wij hebben studenten uit de hele wereld, en men was er toen van overtuigd dat je de arme student uit Afrika geen plezier deed met IT, maar juist met het gedrukte woord. Ik ben van een ander geloof. Wat mij betreft is de digitale weg, het internet, de toekomst. Daar heb ik mij, sinds ik hier binnenstapte, ook hard voor gemaakt. Gelukkig heb ik vanaf het begin in Nynke Jo een groot medestander gehad."

Inhaalslag

De Nynke Jo waar Michel Wesseling op doelt, is Nynke Jo Smit en sinds 2004 bij het ISS werkzaam als Hoofd Onderwijsondersteuning. Voorheen werkte zij onder meer in verschillende functies bij de Universiteit Twente, met tussendoor een uitstapje naar de VSNU, de vereniging van Nederlandse universiteiten. Net als Michel Wesseling was zij 'verbijsterd' toen zij voor het eerst het gebouw van het ISS binnenstapte. "Het ISS was een instituut dat erg op zich zelf was, en op computergebied liep het een straatlengte achter bij andere onderwijsinstellingen. De afgelopen jaren hebben we, wat dat betreft, een forse inhaalslag gemaakt. Dat heeft veel tijd en energie gekost, maar het is zeker de moeite waard geweest. Vergelijkbaar met andere onderwijsinstellingen zijn we nu een beetje gemiddeld aan het worden."

Volgens Michel Wesseling zou de achterstand van de ISS-studenten mogelijk onoverbrugbaar groot zijn geworden, als vier jaar geleden niet begonnen was met de IT-inhaalslag. "Zoals gezegd: onze studenten komen uit alle werelddelen. Alleen daarom zul je mee móeten in de digitale race, ook al zijn er onder de studenten grote verschillen wat betreft IT-beleving. Voor Afrikaanse studenten geldt bijvoorbeeld dat zij in veel gevallen nog op ons IT-niveau zitten van vijf jaar geleden. Dat betekent

dat zij nog een relatief lange weg te gaan hebben. Daarentegen zijn Aziatische studenten over het algemeen een paar stadia verder dan wij. Zij zien bijvoorbeeld het mobieltje echt als een gebruiksvoorwerp, terwijl het voor ons nog vaak niet meer dan een leuke gadget is. Wat je wel mag constateren, is dat de ISS-studenten een belangrijke rol hebben gespeeld. Zij waren en zijn de katalysator in het IT-veranderingsproces, en hebben veelal aangegeven waar behoefte aan was."

Drie O's

In het IT-beleid van het ISS nemen, sinds de komst van Michel Wesseling en Nynke Jo Smit, open standaarden en open source software een belangrijke plaats in. "Eigenlijk gaat het om drie O's: open standaarden, open source software en open access", aldus Wesseling. "In alles wat we doen, is dat het streven. Het heeft er ook mee te maken dat we onze studenten iets mee willen geven waar ze ook na hun vertrek uit Nederland iets aan hebben. Je kunt studenten uit Afrika wel een pakket Excel meegeven, maar daar zullen ze niet zoveel aan hebben. Het geldt dat ze zouden moeten uitgeven om het pakket up to date te houden, is er niet, en je wilt ook niet dat ze met illegaal verkregen software gaan werken. We hebben het hier dan specifiek over Excel, maar dat geldt ook voor andere softwarepakketten. Het heeft er toe geleid dat bij het ISS steeds meer, en steeds vaker, de keus voor open source software wordt gemaakt. Dan heb je het over toepassingen als OpenOffice.org, de browser Firefox en ook voor de leeromgeving is gekozen voor een opensourceoplossing: Moodle."

De keus voor Moodle is ongeveer drie jaar geleden ingezet, zo zegt Nynke Jo Smit. "Toentertijd gebruikten we het programma FirstClass, en in eerste instantie hebben we ook ingezet om daarmee door te gaan. We zijn dan ook gestart om in FirstClass een leeromgeving te maken, maar na verloop van tijd kwamen we erachter dat het toch niet écht was wat we wilden. We merkten onder meer dat we tegen een aantal beperkingen aanliepen. Er kwam bijvoorbeeld een nieuwe versie op de markt die zo ingewikkeld was, dat onze gebruikers wel verplicht waren om een training te volgen. Daarnaast merkten we dat de gebruikersaantallen van FirstClass wereldwijd sterk terugliepen, waardoor de ontwikkeling en ondersteuning mogelijk direct gevaar liep." Een en ander leidde in maart 2008 tot een uitgebreide brainstormsessie, en een van de uitkomsten was dat besloten werd om op zoek te gaan naar een alternatief voor FirstClass. Daarbij werd een vergelijkingsonderzoek gestart naar vijf pakketten: BlackBoard, TeleTop, WebCT, Sakai en Moodle."

BlackBoard/Moodle

Uit het vergelijkingsonderzoek kwam al vrij snel naar voren dat een keus zou moeten gaan tussen BlackBoard en Moodle. "Sakai, ook een open source oplossing, had veel technologie aan boord maar in onze ogen was de functionaliteit minder dan bij BlackBoard en Moodle", aldus Wesseling. "Uiteindelijk is de voorkeur uitgegaan naar Moodle, met name omdat BlackBoard niet voldeed aan onze drie O's. Wat ook in het voordeel van Moodle sprak, was het aantal plug-in modules. Door middel van die modules is het programma vrij goed aan je eigen wensen en eisen aan te passen, en dat heeft zeker meegespeeld in de beslissing om voor Moodle te kiezen. De keus voor Moodle hebben we in april 2008 voorgelegd aan de directie van het ISS, met daarbij de mededeling dat het bij de nieuwe masteropleiding ingevoerd zou moeten zijn. Die opleiding begon in september 2008, dus enige haast was wel geboden. Gelukkig deelde de directie onze visie."

Bijna een jaar na de introductie van de open source elektronische leeromgeving op het ISS kan geconstateerd worden dat de migratie naar Moodle soepel is verlopen en dat gebruikers content zijn met het pakket. Ook al vindt een deel van hen dat het nog niet écht gebruikt wordt als een leeromgeving. Volgens Nynke Jo Smit is het succes te danken aan een aantal zaken. "Er is door ons externe expertise van Pieter van der Hijden (www.sofos.nl) ingehuurd, en dat is een goede stap geweest. Voor het beheer van de technologie is STOAS uit Wageningen een perfecte partij gebleken: zij weten absoluut waar ze over praten, zeker als het om Moodle gaat. Daarnaast hebben we al in een vroeg stadium onze meest ingewikkelde cursus overgezet naar Moodle. Als dat zou slagen, zou de rest ook moeten lukken. Dat is ook gebleken. Wat verder mee heeft gespeeld is dat,

in de tijd dat wij besloten om de overstap te maken, een aantal van onze benchmarkinstellingen ook net over was gegaan op Moodle. Zoals LSE (London School of Economics and Political Science). Het zorgde ervoor dat we op dat terrein ervaringen konden delen."

Wat betreft Michel Wesseling moet ook de aanwezigheid van de achterliggende Moodle-community als een belangrijke succesfactor worden gezien. "FirstClass heeft in Nederland niet veel gebruikers. Toen wij nog bij hen aangehaakt waren, zullen dat er hooguit tien geweest zijn. Wanneer er dan gebruikersbijeenkomsten werden gehouden, zat je hooguit met vijftien man in een zaal. Moodle is op dat gebied een flink stuk groter. Op bijeenkomsten van Moodle (MoodleMoots, FdJ) komen een paar honderd man af, en dan zijn er ook nog eens honderd mensen die zich afmelden. Het geeft wel aan dat de Moodle-community leeft, en dat zie je ook terug aan de snelheid van de antwoorden die je krijgt op de gestelde vragen", aldus Wesseling, die blij is dat het beheer van de 'Moodle-tak' bij het ISS, is uitbesteed. "Al onze technologie wat betreft Moodle ligt bij Stoas, en dat betekent dat wij ons volledig kunnen richten op onze kerntaken."

Leermomenten

De keus voor en migratie naar Moodle heeft zeker een paar leermomenten opgeleverd, zo laat Nynke Jo Smit weten. "De allereerste keer dat we een leeromgeving hebben gemaakt, ging alles mis. Alles werkte nog op 31 augustus, en een dag later werkte niets meer. Het betekent dat je een goede voorbereiding moet hebben, en zaken goed moet hebben uitgetest. Niet alleen met de voorlopers binnen de instelling, en niet alleen met onze eigen ge-update computers. Een ander leermoment is dat we, nog sneller dan voorheen, echt bij de mensen zelf op de computer gaan kijken als ze problemen melden. We hebben geleerd dat niet alleen voor veel studenten, maar ook voor een deel van de staf niet alle basiskennis vanzelfsprekend aanwezig is. Dat betekent dat aan onze IT-mensen wordt gevraagd om duidelijke instructies af te geven, en met name bij mensen op de eigen computer te laten zien hoe iets werkt. Als laatste wil ik aanhalen dat het ISS heeft geleerd dat digitale dingen niet eng zijn, en dat het soms nodig is om te veranderen." Michel Wesseling aanvullend: "Wat betreft het Moodle-project hebben we geleerd dat tijdige en gedoseerde communicatie een must is, en dat het soms nodig is dat een paar mensen beslissingen nemen. Binnen het ISS is het vrij standaard dat iedereen over alles meebeslist, maar soms kan dat niet. Zoals bij de keus voor Moodle. Dat hebben Nynke Jo en ik opgepakt, neergelegd bij de directie, en vervolgens uitgevoerd. Als dat niet gebeurd was, zaten we nu misschien nog met boeken en papier te werken. Daarom ben ik blij dat we die stap hebben gemaakt."